

Các nhân tố ảnh hưởng đến phát triển cá nhân trong điều kiện kinh tế thị trường ở Việt Nam hiện nay

ThS HOÀNG VĂN KHẢI*

Quan điểm triết học mácxít cho rằng, việc giải phóng toàn bộ xã hội cần phải được bắt đầu từ việc giải phóng cho mỗi cá nhân. Trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng hiện nay, chúng ta có nhiều điều kiện thuận lợi để phát triển con người - cá nhân. Tuy nhiên, quá trình đó cũng đã và đang tạo ra những khó khăn trong phát triển con người toàn diện ở nước ta đòi hỏi phải có những hướng khắc phục, giải quyết.

C. Mác viết: "Sự thay thế xã hội tư bản với những giai cấp và đối kháng giai cấp của nó xuất hiện một liên hợp trong đó sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người"¹. Luận điểm nổi tiếng đó về con người đã chỉ ra rằng, quan điểm triết học về giải phóng toàn bộ xã hội phải được bắt đầu từ việc giải phóng cho mỗi cá nhân, rằng tương lai không chỉ là cái tiếp nối hiện tại, mà còn là bộ phận của hiện tại và cấu thành cái hiện tại, rằng đây là cơ sở thế giới quan "định hướng mục tiêu" của sự phát triển xã hội và đó là hạnh phúc con người, là phương thức cụ thể của quá trình giải phóng con người.

Trong điều kiện phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng ở nước ta hiện nay, chúng ta có nhiều điều kiện thuận lợi để phát triển con người - cá nhân. Tuy

nhiên, quá trình đó cũng đã và đang tạo ra những khó khăn trong phát triển con người toàn diện ở nước ta đòi hỏi phải có những hướng khắc phục, giải quyết.

1. Những tác động tích cực của kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế đối với phát triển cá nhân

Thứ nhất, kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa tạo điều kiện để cá nhân thực hiện quyền làm chủ của mình trên lĩnh vực kinh tế. Những năm qua, kinh tế thị trường đã tạo cơ hội, môi trường cho mọi cá nhân tham gia phát triển kinh tế làm giàu cho bản thân, gia đình và đóng góp cho xã hội. Từ khi đổi mới kinh tế, không chỉ có kinh tế nhà nước, kinh tế tập thể được coi trọng mà kinh tế tư nhân cũng được tôn trọng, khuyến khích và hiện nay khẳng định là "động lực quan trọng" cho phát triển kinh tế. Điều đó đã tạo ra sự giải phóng to lớn sức sản xuất, giải phóng tư tưởng của nhân dân. Kinh tế thị trường tạo ra khả năng giải phóng mạnh mẽ sức sản xuất của xã hội, tạo điều kiện để ươm mầm cho những ý tưởng, những khởi nghiệp mới, từ đó phát huy được năng lực sáng tạo, tính tích cực, chủ động, của mọi cá nhân trong xã hội, góp phần kiến tạo một môi trường xã hội lành mạnh, dân chủ và tiến bộ. Điều đó không chỉ là động lực thúc đẩy nền kinh tế phát triển mà nó còn mở ra khả năng để các cá nhân thực hiện quyền làm chủ của mình trên tất cả các mặt của đời sống xã hội.

* Học viện Chính trị khu vực IV

1. C.Mác, Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, t.4, Nxb CTQG, H, 2002, tr.628.

Thứ hai, trong kinh tế thị trường *quyền tự do* của con người được khẳng định như là tiền đề để phát triển cá nhân và phát triển xã hội. Kinh tế thị trường với khả năng mở rộng hợp tác quốc tế ngày càng sâu, rộng đã làm cho hệ thống luật pháp quốc tế và chuẩn quốc tế được thừa nhận, trong đó bao hàm cả luật pháp về quyền tự do của con người. Hệ thống luật pháp quốc tế không chỉ giới hạn trong phạm vi kinh tế mà còn ở mức độ đáng kể là pháp luật hình sự, dân sự, về lao động... Công ước quốc tế về quyền kinh tế, xã hội, dân sự đã được cụ thể hóa trong nhiều văn bản pháp luật Việt Nam, đặc biệt, khi Việt Nam gia nhập WTO, TPP, Cộng đồng kinh tế ASEAN... Chúng ta cũng thừa nhận những thước đo đánh giá sự phát triển con người (chỉ số HDI), chỉ số đánh giá tình trạng tham nhũng, chỉ số khả năng cạnh tranh của nền kinh tế... Sự bình đẳng dần được xác lập và không chỉ là bình đẳng giữa công dân với công dân mà còn là giữa công dân với nhà nước. Khi đó, công dân có quyền tự do và bình đẳng để hoạt động kinh tế, kinh doanh, tham gia vào các hoạt động chính trị, xã hội một cách hợp pháp. Từ đó, mỗi công dân thể hiện mình là những người chủ thực sự của đời sống kinh tế, chính trị của đất nước.

Thứ ba, kinh tế thị trường tạo ra những điều kiện văn hóa, xã hội cần thiết cho sự phát triển toàn diện của cá nhân. Theo đó, kinh tế thị trường tạo điều kiện thuận lợi để trao đổi, tiếp cận thông tin đa chiều, từ đó tạo điều kiện mở rộng quyền tự do về tư tưởng, tiếp nhận những giá trị văn hóa, thành tựu khoa học tiên tiến, góp phần đẩy nhanh quá trình phát triển kinh tế, cải biến xã hội. Sự phát triển mạnh mẽ của các phương tiện truyền thông (internet, truyền hình trực tuyến, trực tiếp đi động, mạng xã hội...) đã thực sự tạo ra bước đột phá đối với nhận thức và cải biến, giải phóng tư tưởng của cá nhân. Do vậy, quá trình dân chủ hóa đời sống xã hội càng diễn ra mạnh mẽ, tác động tích cực đến việc bảo vệ quyền và lợi ích của mỗi công dân. Thông qua hệ thống thông tin và truyền thông, sự tương tác giữa nhân dân với đảng, nhà nước ngày càng mạnh mẽ hơn, phản biện xã hội được thực hiện rõ nét hơn.

Kinh tế thị trường mở ra cơ hội lớn cho mỗi cá nhân được học tập, nâng cao trình độ kiến thức, nhận thức xã hội và ý thức rõ hơn về trách nhiệm của mình trong việc đóng góp sức lực vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Mỗi cá nhân hiện nay có điều kiện theo học ở nhiều trình độ, chương trình, môi trường, hình thức

khác nhau (chính quy, tại chức, từ xa...) hoặc tự học thông qua sách, báo, internet, mạng xã hội, trải nghiệm thực tế nhằm đáp ứng nhu cầu và hoàn thiện bản thân.

Thứ tư, kinh tế thị trường đã tạo ra môi trường để *phát huy* và *khẳng định* vai trò, vị thế của cá nhân. Nền kinh tế thị trường với sự phát triển đa dạng, phong phú về mọi mặt đã tạo điều kiện giải phóng năng lực sáng tạo của cá nhân. Với nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, sức sản xuất được giải phóng, mọi nguồn lực được phát huy, đó chính là những yếu tố căn bản để con người ngày càng thể hiện mình với tư cách cá nhân, chủ thể sáng tạo. Mặt khác, những nguyên tắc và áp lực của kinh tế thị trường bắt buộc các cá nhân với tư cách là các chủ thể tham gia cấu thành nền kinh tế phải thường xuyên tự đổi mới, cải tiến, sáng tạo, tự chủ, tích cực học hỏi nâng cao trình độ và rèn luyện đạo đức để đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của xã hội, bởi không đổi mới lúc này đồng nghĩa với việc tự đào thải.

Trong nền kinh tế thị trường, vai trò của cá nhân được khẳng định, nhu cầu cá nhân được quan tâm. Nền kinh tế thị trường đã làm thay đổi hệ chuẩn giá trị của cá nhân, khẳng định vai trò cá nhân trong mối quan hệ cá nhân và xã hội. Ngày nay, vai trò của cá nhân được khẳng định và quan tâm đúng mức hơn, sự độc đáo, chủ động, sáng tạo được khuyến khích, thậm chí cái tôi cá nhân có thể được xem xét ở khía cạnh tích cực khi nó gắn với sự sáng tạo, hiệu quả. Cùng với đó, nhu cầu vật chất của cá nhân ngày một tăng cao trong khi khả năng đáp ứng của thị trường trước những nhu cầu cá nhân ngày một tốt hơn, điều đó tạo ra động lực cho mỗi cá nhân vươn lên trong hành động để đạt được những giá trị sống tốt đẹp hơn, đặc biệt là các giá trị kinh tế, vật chất từ đó thúc đẩy xã hội phát triển.

Thứ năm, trong kinh tế thị trường, cá nhân có xu hướng đề cao giá trị hoạt động thực tiễn. Nếu trong lịch sử, có những giai đoạn phát triển có lúc cá nhân và xã hội chỉ đề cao các giá trị đạo đức, chính trị, xã hội thì trong kinh tế thị trường cá nhân được đề cao ở giá trị hoạt động thực tiễn, điều này hoàn toàn phù hợp với vai trò cải tạo thế giới của triết học Mác nói riêng và khoa học nói chung. Nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đang đặt ra những yêu cầu rất hiện thực đối với con người, đó là khả năng cạnh tranh về năng lực, khả năng lựa chọn nghề nghiệp, khả năng thuần thục

các kỹ năng cần thiết trong lao động, khả năng thích nghi trước hoàn cảnh và tự cân bằng trước những khó khăn của cuộc sống... Trong những điều kiện đó, những cá nhân nào năng động, sáng tạo, dám dấn thân, nhanh chóng tiếp cận với nhu cầu, xu thế phát triển của xã hội trong mọi hoàn cảnh, cá nhân đó sẽ thành công. Điều đó sẽ được xã hội ghi nhận và đó là những đánh giá cao nhất của xã hội đối với sự thành công của mỗi cá nhân - đánh giá trong hoạt động thực tiễn.

Tuy nhiên, bên cạnh những tác động tích cực, sự phát triển kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế cũng tạo ra những tác động tiêu cực đối với sự phát triển cá nhân.

2. Những tác động tiêu cực của kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế đối với phát triển cá nhân

Một là, kinh tế thị trường quá đề cao lợi ích vật chất, hiệu quả kinh tế, có thể làm xói mòn các giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp. Trong nền kinh tế thị trường, tính tích cực của các chủ thể kinh tế được kích thích, cá nhân tích cực làm giàu cho cá nhân và xã hội, tuy nhiên, chính điều này cũng có thể dẫn đến xu hướng đề cao lợi ích vật chất, xem nhẹ các giá trị đạo đức, tinh thần, vì lợi nhuận nhiều cá nhân có thể bất chấp, chà đạp lên tất cả những giá trị đạo đức tốt đẹp của dân tộc. Từ đó, tạo ra sự tha hóa về đạo đức, lối sống và những biểu hiện của lối sống vị kỷ, làm tha hóa chủ nghĩa nhân đạo, lòng nhân ái, yếu tố lương tâm, danh dự dần bị mờ nhạt tạo điều kiện cho sự bất lương và cái ác phát triển; coi tiền là tất cả, trên hết, thờ ơ trước những đau thương, tổn thất của cộng đồng... Gần đây, những biểu hiện như vậy trong xã hội có những biểu hiện rất rõ rệt, đó là các hiện tượng vì lợi ích vật chất trước mắt, nhiều cá nhân sẵn sàng bất chấp những nguy hiểm đối với sức khỏe, thậm chí tính mạng của người tiêu dùng, đồng bào, tối đa hóa lợi nhuận bằng cách “đau độc” đồng loại bằng những thứ hàng hóa, thực phẩm giả, kém chất lượng, không đảm bảo vệ sinh... Đó là sự báo động rất nghiêm trọng về mặt đạo đức, về ý thức pháp luật của nước ta trong điều kiện kinh tế thị trường có những bước phát triển mạnh mẽ hiện nay.

Hai là, kinh tế thị trường làm cho quan hệ giữa cá nhân với cá nhân trở nên lạnh lùng, sòng phẳng. Trong nền kinh tế thị trường, người ta có thể có cơ hội quy rất nhiều thứ, nhiều giá trị xã hội thành tiền, điều đó một mặt tạo ra sự rõ ràng trong quyền và nghĩa vụ giữa

các cá nhân với cá nhân, cá nhân với xã hội, song cũng tạo ra sự lạnh lùng, toan tính vật chất ích kỷ, coi quan hệ đồng tiền là tất cả, điều đó làm cho sự gắn kết giữa cá nhân với cá nhân trở nên lỏng lẻo, đoàn kết cộng đồng có sự mờ nhạt và sự thờ ơ, vô tình trước những mất mát, tổn thất của xã hội khá phổ biến. Cùng với sự phức tạp của các mối quan hệ xã hội, các hiện tượng thờ ơ trước người gặp tai nạn, bị trộm cướp, người yếu thế, hiện tượng “chạy”, “bệnh thành tích” ở nhiều lĩnh vực đang diễn ra, tạo nhiều băn khoăn, lo lắng của xã hội; đồng tiền đang biến nhiều cá nhân thành nô lệ của nó. Đó thực sự là những điều hết sức xót xa, lo lắng cho sự phát triển của cả một xã hội và có thể để rồi mỗi cá nhân sẽ lại chạy theo giá trị của đồng tiền ấy một cách mù quáng.

Ba là, kinh tế thị trường tạo môi trường cho chủ nghĩa cá nhân, chủ nghĩa vô chính phủ có điều kiện phát triển. Với sự lên ngôi của đồng tiền, trong nền kinh tế thị trường, nhiều cá nhân sẵn sàng vì lợi ích của mình sẵn sàng thực hiện những việc phi pháp hoặc bằng nhiều biện pháp khác nhau bằng mọi giá đạt được lợi ích của bản thân trước hết, điều đó đồng nghĩa với việc cộng đồng xã hội và các cá nhân khác sẽ phải gánh chịu những thiệt hại do những cá nhân ích kỷ tạo ra. Biểu hiện đó là lối sống chỉ biết bản thân, tôn thờ đồng tiền, sống thực dụng, bất chấp đạo lý trong quan hệ xã hội, thói quen “chạy”, bệnh thành tích... Mặt khác, kinh tế thị trường tạo ra những điều kiện cho tự do cá nhân phát triển về mọi mặt nhưng khi tự do cá nhân bị đẩy đến mức thái quá sẽ dẫn đến tự do vô chính phủ, vô tổ chức, vô kỷ luật. Điều đó tạo nên những sự bất ổn của xã hội, ảnh hưởng lớn đến sự phát triển tự do của các cá nhân khác và sự phát triển hài hòa các mối quan hệ xã hội.

Bốn là, kinh tế thị trường thúc đẩy nhanh quá trình phân hóa giàu - nghèo giữa các cá nhân trong xã hội, từ đó có những tác động tiêu cực đến sự phát triển của cá nhân và xã hội, tạo ra bất bình đẳng xã hội. Trong những năm qua, khoảng cách giàu nghèo ngày một gia tăng, những người giàu ngày càng có cơ hội làm giàu thêm, trong khi người nghèo hoặc những người yếu thế trong xã hội có rất ít cơ hội được tiếp cận và đảm bảo những điều kiện sống cơ bản, tối thiểu. Nhiều trẻ em, phụ nữ, thanh niên ở các vùng dân tộc ít người, vùng sâu, vùng xa, thậm chí là cả những cư dân nghèo thành thị không có hoặc khó tiếp cận các giá trị xã hội

tiến bộ như giáo dục, y tế, việc làm, khoa học - kỹ thuật... do vậy, họ không có điều kiện để thoát ra được, cái nghèo vẫn mãi đeo đẳng họ.

Bên cạnh đó, một bộ phận dân cư có đời sống vật chất tốt song lại không đi liền với sự phát triển toàn diện về lối sống, dẫn đến một số cá nhân, gia đình có lối sống buông thả, bất chấp các giá trị đạo đức, không quan tâm đến giáo dục con cái, để chúng sa vào các tệ nạn xã hội. Sự phân hóa giàu nghèo còn có thể làm lệch lạc các định hướng giá trị và chuẩn mực đạo đức, lối sống của xã hội, đặc biệt là đối với thế hệ trẻ. Một số thanh niên sinh ra trong gia đình khá giả, có quyền lực thường có tư tưởng “cây thân, cây thê”, coi thường các giá trị luân lý, đạo đức, không có tinh thần cố gắng rèn luyện, vươn lên. Trong khi một số những gia đình nghèo không có điều kiện chăm sóc, lo lắng cho con một cách đầy đủ, trước những tác động của xã hội, họ có thể bất chấp tất cả, làm liều để mong làm giàu, thoát nghèo nhanh chóng. Một bộ phận thanh niên khác thiếu lý tưởng và kinh nghiệm sống, sống ủy mị, trước những khó khăn của cuộc đời họ có những cách giải quyết tiêu cực. Tất cả những điều đó phản ánh một tình trạng mất định hướng, lệch lạc trong lối sống, thiếu hụt trong giáo dục của một bộ phận thế hệ trẻ hiện nay, điều đó có nguyên nhân từ những tác động của kinh tế thị trường.

3. Đề xuất một số giải pháp phát triển cá nhân ở nước ta hiện nay

Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XII xác định: “Xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện phải trở thành một mục tiêu của chiến lược phát triển”². Để thực hiện được mục tiêu đó, cần tiếp tục phát huy những yếu tố thuận lợi, hạn chế những yếu tố tiêu cực của sự phát triển kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế đối với sự phát triển cá nhân ở nước ta hiện nay. Theo đó, cần thực hiện một số giải pháp sau:

Thứ nhất, trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa cần tạo ra những điều kiện thuận lợi, đột phá về kinh tế nhằm tạo bệ đỡ, điều kiện cho sự phát triển cá nhân, để mỗi cá nhân có điều kiện phát huy tối đa năng lực, sở trường của mình vào lĩnh vực kinh tế. Theo đó, cần xây dựng chế độ sở hữu phù hợp để tạo động lực cho sự phát triển cá nhân, công hữu về tư liệu sản xuất chủ yếu của xã hội là nền tảng, song cần đa dạng hóa các hình thức sở hữu, đặc biệt khuyến khích hình thức sở hữu tư nhân trên quan điểm “kinh tế tư nhân là động lực quan trọng” cho sự phát triển,

tránh quá “ưu tiên” cho doanh nghiệp nhà nước. Đa dạng hóa các đối tượng sở hữu, tăng cường quản lý và sử dụng có hiệu quả các đối tượng sở hữu, qua đó khuyến khích, bảo vệ các đối tượng sở hữu mới, đặc biệt là sở hữu trí tuệ. Cần có những chính sách đột phá về ruộng đất, giải quyết căn bản vấn đề sở hữu, sử dụng đất đai trong nông nghiệp, khắc phục những sở hữu hình thức hoặc thiếu kiểm soát dẫn đến tách quá giới hạn giữa quyền sở hữu và quyền sử dụng. Tạo môi trường cho người nghèo tham gia xóa đói, giảm nghèo, phát triển sản xuất, giải phóng sức sản xuất xã hội.

Cùng với đó, chúng ta cần hạn chế tối đa những tác động do khuyết tật của kinh tế thị trường đối với xã hội như các hành vi vì lợi nhuận bất chấp tất cả, gian lận trong sản xuất - kinh doanh, làm ăn “chộp giật”... Theo đó, cần xây dựng hệ thống pháp luật và lực lượng thực thi đủ mạnh để kịp thời xử lý các vấn đề liên quan, góp phần tạo ra môi trường kinh tế lành mạnh, thúc đẩy sự phát triển cá nhân và xã hội.

Thứ hai, về chính trị, cần tạo môi trường chính trị ổn định và trong sạch cho sự phát triển xã hội. Trong điều kiện hội nhập kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế hiện nay, sự ổn định chính trị có vai trò nền tảng cho sự phát triển xã hội nói chung và cá nhân nói riêng. Sự ổn định chính trị tạo ra sự yên tâm, nỗ lực trong hoạt động của mọi cá nhân, chủ thể tham gia phát triển xã hội. Cùng với đó, cần đẩy mạnh công tác chống tham ô, tham nhũng, bởi thực tế cho thấy trình trạng tham ô, tham nhũng nếu không được giải quyết hiệu quả sẽ ảnh hưởng rất lớn tới lòng tin của cá nhân đối với một xã hội, ảnh hưởng mọi mặt đến các vấn đề kinh tế, chính trị, xã hội, đạo đức, thậm chí có thể làm suy vong cả một chế độ. Do vậy, để đảm bảo chính trị ổn định và trong sạch cần tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước đối với mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, kiên quyết, hiệu quả trong đấu tranh chống tham ô, tham nhũng.

Thứ ba, về văn hóa - xã hội, cần tiếp tục phát huy các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc, tạo ra các giá trị văn hóa, tinh thần mới, đảm bảo phát triển toàn diện đời sống vật chất và đời sống tinh thần của nhân dân. Kinh tế thị trường với những mặt trái của nó có thể phá vỡ các giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp của dân tộc, do vậy bảo tồn, phát huy các

2. Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Nxb CTQG, H, 2016, tr.126.

giá trị truyền thống như đoàn kết, tương thân tương ái, cần cù, sáng tạo trong lao động... cần được phát huy. Các vấn đề phức tạp trong văn hóa, xã hội cần được giải quyết: các yếu tố văn hóa bảo thủ, lạc hậu, lối sống vị kỷ, học đòi, văn hóa ứng xử xuống cấp, sự thương mại hóa trong các quan hệ xã hội, các tệ nạn xã hội... cần được giải quyết nhằm tạo môi trường lành mạnh, an toàn cho sự phát triển cá nhân.

Thứ tư, sự cố gắng vượt khó, năng động, sáng tạo của các cá nhân, bởi mặc dù xã hội có tạo ra môi trường tốt đẹp tốt nhất cho sự phát triển cá nhân, song mỗi cá nhân là chủ thể tự ý thức không tiếp nhận được những điều kiện đó thì sự phát triển cá nhân cũng chưa thể đạt được kết quả như mong muốn. Do vậy, cùng với sự tạo dựng của xã hội về môi trường kinh tế, chính trị, văn hóa - xã hội, mỗi cá nhân cũng cần đặt

ra cho mình những mục tiêu phát triển và nỗ lực trong hành động để phấn đấu đạt được những mục tiêu đó, tạo những nền tảng để đón nhận những cơ hội cho sự phát triển bản thân, đặc biệt trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đang phát triển rất rộng mở ở nước ta hiện nay.

Như vậy, trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội ở nước ta hiện nay, cá nhân có nhiều điều kiện và cơ hội để phát triển, song xã hội cũng cần hạn chế những tác động tiêu cực của kinh tế thị trường tới sự phát triển cá nhân. Bởi xét cho cùng, hướng tới sự phát triển cá nhân là thực chất của việc phát huy bản chất con người, là mục tiêu của sự phát triển xã hội, làm cho con người ngày càng văn minh hơn, năng động, sáng tạo hơn trong vai trò chủ thể sáng tạo của lịch sử, xã hội.

HỒ CHÍ MINH VỚI VIỆC HIỆN THỰC HÓA NHÀ NƯỚC KIỂU MỚI...

Tiếp theo trang 21

cũng như lâm thời chính phủ của nước Việt Nam trước khi thành lập một chính phủ chính thức. Ủy ban này thay mặt quốc dân mà giao thiệp với các nước ngoài và duy trì mọi công việc trong nước⁶. Hồ Chí Minh được cử làm Chủ tịch Ủy ban giải phóng dân tộc Việt Nam.

Ngày 25 - 8 - 1945, theo đề nghị của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Ủy ban Giải phóng dân tộc Việt Nam được cải tổ thành lâm thời Chính phủ nước Việt Nam dân chủ cộng hòa với sự tham gia của nhiều tầng lớp nhân dân, các đảng phái yêu nước, nhân sĩ tiến bộ. Đến ngày 2 - 9 - 1945, thay mặt Chính phủ lâm thời nước Việt Nam dân chủ cộng hòa, Hồ Chí Minh đọc *Tuyên ngôn độc lập* khai sinh ra nước Việt Nam mới, nước Việt Nam độc lập.

Ngày 6 - 1 - 1946, lần đầu tiên trong lịch sử dân tộc Việt Nam, nhân dân Việt Nam được đi bầu cử, để lựa chọn người đại diện cho mình tham gia vào Quốc hội, cơ quan quyền lực cao nhất của nhà nước. Ngày 5 - 1 - 1946, trong Lời kêu gọi quốc dân đi bỏ phiếu, Hồ Chí Minh viết: "Ngày mai mùng 6 tháng Giêng năm 1946. Ngày mai là một ngày sẽ đưa quốc dân ta lên con đường mới mẻ. Ngày mai là một ngày vui sướng của đồng bào ta, vì ngày mai là ngày tổng tuyển cử, vì ngày mai là một ngày đầu tiên trong lịch sử Việt Nam mà nhân dân ta bắt đầu hưởng dụng quyền dân chủ của mình"⁷. Ngày 2 - 3 - 1946, Quốc

hội họp phiên thứ nhất lập ra chính phủ chính thức.

Như vậy, từ năm 1911, khi Người ra đi tìm đường cứu nước, trong mình nung nấu khát vọng giải phóng dân tộc, tìm kiếm mô hình nhà nước thực sự phục vụ cho dân chúng số đông, thực sự dân làm chủ, nhà nước thực sự của dân, do dân và vì dân. Đến năm 1946, nhà nước như vậy đã được Hồ Chí Minh xây dựng trên thực tiễn.

Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa là một kiểu nhà nước chưa từng có trong lịch sử dân tộc, phù hợp với tư tưởng tiến bộ nhân loại. Quá trình nhận thức và xây dựng nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa thể hiện tư duy chính trị dân chủ, tiến bộ, khoa học của Hồ Chí Minh. Quá trình nhận thức và xây dựng nhà nước kiểu mới ở Việt Nam có ý nghĩa định hướng cho việc xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay.

Tóm lại, quá trình xây dựng và phát triển của nhà nước ta đến nay đã có nhiều đổi mới nhưng xuyên suốt mạch nguồn ấy vẫn là tư tưởng Hồ Chí Minh. Mạch nguồn đó là sự kế thừa, phát triển những giá trị cốt lõi của nhà nước của dân, do dân, vì dân để xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa có hiệu lực mạnh mẽ như hiện nay.

6. *Sđđ*, tr. 559 - 561.

7. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, t.4, tr. 166.